

CS

CS

CS

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 9.2.2011
KOM(2011) 48 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

**Učinné z problémů výhody: na cestě ke společnému strategickému rámci pro
financování výzkumu a inovací v EU**

ZELENÁ KNIHA

Učiňme z problémů výhody: na cestě ke společnému strategickému rámci pro financování výzkumu a inovací v EU

1. ÚČEL

Tato zelená kniha zahajuje veřejnou diskusi o zásadních otázkách, které musí být zohledněny u budoucích programů financování výzkumu a inovací v EU. Tyto programy budou součástí návrhů Komise na příští víceletý finanční rámec, který má být předložen v červnu 2011. Do konce roku 2011 mají být přijaty konkrétní návrhy programů financování. **Zástupci výzkumné obce, obchodních kruhů, vlád a občanské společnosti a rovněž občané se vyzývají k účasti na této důležité diskusi.**

Dosažení cílů široce podporované strategie Evropa 2020¹ spočívajících v inteligentním a udržitelném růstu podporujícím začlenění závisí na výzkumu a inovacích jako klíčových faktorech společenské a ekonomické prosperity a udržitelnosti životního prostředí. Proto si Evropská unie v souvislosti se strategií Evropa 2020 dala za cíl zvýšit výdaje na výzkum a vývoj na 3 % HDP do roku 2020. Stěžejní iniciativa Unie inovací² prosazuje strategický a integrovaný přístup k výzkumu a inovacím. To vytváří strategický rámec a cíle, k nimž by mělo přispívat budoucí financování výzkumu a inovací v EU, což vychází z ustanovení smluv³.

Rada⁴ vyzvala k tomu, aby se budoucí programy financování v EU více zaměřily na priority strategie Evropa 2020, řešily společenské výzvy a klíčové technologie, usnadnily výzkum založený na spolupráci a výzkum iniciovaný příslušnými odvětvími, zefektivnily nástroje, radikálně zjednodušily přístup, zkrátily dobu uvádění na trh a dále posílily excelenci.

Přezkum rozpočtu⁵ navrhl hlavní zásady, na kterých by měl spočívat budoucí rozpočet EU: zaměření na nástroje s prokázaným přínosem EU, sestavování rozpočtu s větším ohledem na výsledky a využití dalších veřejných a soukromých zdrojů financování. Přezkum rozpočtu navrhl, aby se celý soubor nástrojů pro výzkum a inovace spojil ve **společném strategickém rámci**. Na zasedání dne 4. února 2011 Evropská rada projednávala inovace a podpořila myšlenku společného strategického rámce s cílem zlepšit účinnost financování výzkumu a inovací na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU. Tato zelená kniha vymezuje zásadní otázky týkající se toho, jakým způsobem lze těchto ambiciózních cílů dosáhnout.

Ačkoli se tato zelená kniha zaměřuje na výzkum a inovace, existují důležité vazby na jiné programy EU vymezené v přezkumu rozpočtu, a zejména na budoucí fondy politiky soudržnosti a vzdělávací programy.

¹ „Evropa 2020 Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“ – KOM(2010) 2020.

² „Stěžejní iniciativa strategie Evropa 2020 Unie inovací“ – KOM(2010) 546.

³ Smlouva o fungování Evropské unie, hlava XVII „Průmysl“ a hlava XIX „Výzkum a technologický rozvoj a vesmír“; Smlouva o Euratomu, hlava II, kapitola I „Rozvoj výzkumu“.

⁴ Závěry Rady ke stěžejní iniciativě Evropa 2020: Unie inovací. 26.11.2010.

⁵ „Přezkum rozpočtu EU“ – KOM(2010) 700.

Programy a iniciativy financování výzkumu a inovací v EU v současném programovém období (2007–2013)

- Sedmý rámcový program⁶ s rozpočtem ve výši 53,3 miliard EUR podporuje výzkum, technologický rozvoj a demonstrace v celé EU. Jeho činnosti jsou prováděny v rámci čtyř zvláštních programů: Spolupráce, Myšlenky, Lidé a Kapacity; rovněž podporuje výzkum jaderné energie (Euratom) a Společné výzkumné středisko (JRC)⁷.
- Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace⁸ má rozpočet ve výši 3,6 miliard EUR a zaměřuje se na podporu konkurenceschopnosti evropského průmyslu, a to zejména malých a středních podniků (MSP). Podporuje přístup k financím a rozvoj lepších služeb a politik na podporu inovací. Financuje nadnárodní služby na podporu obchodu a inovací. Zabývá se uskupeními, zadáváním veřejných zakázek a překážkami inovací netechnologické povahy. Napomáhá vývoji informační společnosti tím, že stimuluje zavádění a používání IKT a podporuje širší využívání obnovitelných energií a energetickou účinnost.
- Evropský inovační a technologický institut⁹ (EIT) je nezávislá instituce EU, která spojuje odvětví vyššího vzdělávání a výzkumu a podnikovou sféru za účelem podpory inovací na špičkové světové úrovni. Prostřednictvím vysoce integrovaných znalostních a inovačních komunit posiluje vazby ve znalostním trojúhelníku. Pružnost EIT jej činí atraktivním pro podnikatelskou sféru. EIT byl poskytnut příspěvek z rozpočtu EU ve výši 309 milionů EUR.
- Prostřednictvím politiky soudržnosti¹⁰ je přibližně 86 miliard EUR (téměř 25 % celkového rozpočtu strukturálních fondů) přiděleno na posílení schopností regionálních ekonomik ke změnám a inovacím. Tato investice se zaměřuje na čtyři zásadní prvky, a to na výzkum, vývoj a inovace, podnikání, IKT a rozvoj lidského kapitálu.

2. VÝZKUM A INOVACE V EU: UČIŇME Z PROBLÉMŮ VÝHODY

Evropa a celý svět čelí bezprecedentním problémům, které vyžadují inovativní řešení. Návrat k růstu a vyšší zaměstnanosti, boj proti změně klimatu a přechod na nízkouhlíkovou společnost si vyžadují naléhavá a koordinovaná opatření. Vliv demografického vývoje se zvyšuje a naše přírodní zdroje musí být využívány moudřeji. Naše společnost čelí bezpečnostním problémům, které narůstají co do rozsahu a složitosti. Problémy jako naše stárnoucí populace nebo naše závislost na fosilních palivech však také nabízejí značné příležitosti pro rozvoj inovativních výrobků a služeb, které přispějí k růstu a tvorbě pracovních míst v Evropě.

Evropě se rovněž musí podařit udržet si své konkurenční postavení a posílit je v podmínkách globalizace. Rozvíjející se ekonomiky přecházejí od konkurence v nákladech a imitace ke strategiím založeným na inovacích. Ostatní země investují více než kdy jindy, aby zajistily svou budoucnost. Na druhé straně otevírá zvyšující se životní úroveň v těchto zemích nové

⁶ http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm.

⁷ JRC je útvar Komise, který poskytuje vědeckou a technickou podporu pro vývoj a provádění politik EU.

⁸ <http://ec.europa.eu/cip/>.

⁹ <http://eit.europa.eu/>.

¹⁰ http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/research/index_cs.htm.

trhy evropským výrobkům a službám a jejich schopnost růstu vytváří nové příležitosti ke spolupráci.

Musíme těchto příležitostí využít, stavět na našich silných stránkách a jednat rychle a rozhodně s cílem vybudovat naši budoucnost, zvýšit blahobyt našich občanů a zajistit konkurenceschopnost našich podniků. Výzkum a inovace jsou klíčové faktory tohoto procesu, Evropu však často konkurenti v těchto oblastech předstihují¹¹.

Evropa musí v oblasti výzkumu a inovací dosáhnout podstatné změny. Jak ukázala Unie inovací, je proto zapotřebí lepšího propojení výzkumu a inovací. Měli bychom se odklonit od tradičních roztržitých přístupů, zaměřit se více na problémy a dosažení výsledků a úžeji propojit financování výzkumu a inovací s našimi politickými cíli. Je rovněž nezbytně nutné vypracovat zjednodušený soubor nástrojů a pravidel a zároveň případně ponechat prostor pro pružnost.

V době výrazně omezených veřejných rozpočtů musíme optimálně využít každého eura. Veřejné financování výzkumu a inovací je v Evropě organizováno především na vnitrostátní úrovni. I přes určitý pokrok pracují vnitrostátní vlády a regionální správy stále většinou na základě svých jednotlivých strategií. To vede k nákladnému zdvojování úsilí a roztržitosti. Opatření na úrovni EU poskytují příležitost k dosažení větší efektivity a dopadu. Ty by mohly být založeny na stávajícím společném úsilí členských států, průmyslu a EU, jako například v případě strategického plánu pro energetické technologie (SET)¹², společných technologických iniciativ v oblasti IKT¹³ a nadcházejícího strategického plánu pro dopravní technologie.

Pro překlenutí mezer s mezinárodní konkurencí mají také zásadní význam celoevropské programy. Velkou slabinou jsou nedostatečné investice do výzkumu a inovací v Evropě, zejména v soukromém sektoru. Programy EU by měly využít soukromých investic a učinit z Evropy přitažlivější místo k investování.

Programy EU jsou nezbytné pro získání vyššího počtu průlomových vědeckých výsledků špičkové světové úrovně, neboť prostřednictvím celoevropské hospodářské soutěže pomáhají vytvářet excelenci. Integrace politik a financování EU od výzkumu až po trh (jako v případě evropských inovačních partnerství) napomůže Evropě při přeměně znalostí na inovace. Poskytnutí služeb na podporu inovačních procesů nad rámec technologických inovací napomůže uchopit tržní příležitosti k inovativním řešením.

¹¹ Intenzita výzkumu a vývoje v EU-27 v roce 2009 představovala 2,01 % HDP ve srovnání s 2,77 % v USA (v roce 2008) a 3,44 % v Japonsku (v roce 2007). Další informace jsou k dispozici ve srovnávací tabulce inovací Unie za rok 2010 na adrese http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/facts-figures-analysis/innovation-scoreboard/index_en.htm.

¹² „Evropský strategický plán pro energetické technologie (plán SET)“ – KOM(2007) 723) – a „Investování do vývoje nízkouhlíkových technologií (plán SET)“ – KOM(2009) 519.

¹³ Jak prokázalo např. průběžné hodnocení společných technologických iniciativ ENIAC a ARTEMIS – KOM(2010) 752.

3. PONAUCENÍ ZE STÁVAJÍCÍCH PROGRAMŮ EU PRO VÝZKUM A INOVACE

Oblast programů EU pro výzkum a inovace se za poslední desetiletí rozvinula a nyní představuje významnou složku rozpočtu EU¹⁴.

Průběžné hodnocení sedmého rámcového programu¹⁵ potvrdilo jeho zásadní roli v budování a zachování evropských sítí, včetně pozitivního vlivu akcí „Marie Curie“ a akcí výzkumné infrastruktury a úspěchu novátorských nástrojů, jako je Evropská rada pro výzkum (ERV) a finanční nástroj pro sdílení rizik. Rovněž potvrdilo jedinečný přínos sedmého rámcového programu k financování přeshraničního výzkumu založeného na spolupráci. Hodnocení vyzvalo k lepšímu propojení výzkumu a inovací a k jasnějšímu zaměření na excelenci, konkurenceschopnost a společenské cíle.

Průběžné hodnocení rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace¹⁶ potvrdilo, že jeho cíle jsou velmi důležité pro iniciativu na úrovni EU. Zdůraznilo důležitou úlohu finančních nástrojů na podporu MSP, sítě Enterprise Europe Network, projektů tržní replikace ekologických inovací a pilotních projektů v oblasti inovací IKT založených na poptávce. Rovněž upozornilo na potřebu těsnějšího propojení s ostatními programy EU, včetně fondů politiky soudržnosti.

EIT prostřednictvím prvních znalostních a inovačních komunit řeší společenské problémy (v oblasti změny klimatu, energií a IKT) a prosazuje nové modely řízení inovací. EIT má do poloviny roku 2011 předložit svůj strategický program inovací, jehož prostřednictvím plánuje rozšířit své činnosti jako vzor pro inovace v Evropě a navrhnout své budoucí činnosti.

Různá hodnocení však také zjistila řadu nedostatků a mezer, zejména neexistenci celistvého přístupu k výzkumu a inovacím, složitost nástrojů, příliš byrokratická pravidla a postupy a nedostatek transparentnosti. Zlepšení budoucích programů by se mělo soustředit na:

- **Vyjasnění cílů** a způsob, jakým se promítnou do podporovaných činností při zachování pružnosti s cílem reagovat na nově vznikající potřeby politik.
- **Snižování složitosti.** Programy EU pro výzkum a inovace postupně rozšířily soubor nástrojů, což vyvolalo dojem, že se zaměřují na příliš mnoho cílů a rozdělují finance příliš povrchně. Chybějící koordinace mezi financováním EU a členských států ještě dodává na složitosti a ponechává prostor pro překrývání činností a zdvojeňování úsilí, například pokud jde o opatření státní podpory pro MSP nebo poskytnutí rizikového kapitálu.
- **Zvyšování přidané hodnoty a pákového efektu a vyhýbání se zdvojeňování úsilí a roztržitosti.** Financování výzkumu a inovací v EU by mělo poskytnout více přidané hodnoty, rozšířit svůj pákový efekt na ostatní veřejné a soukromé zdroje a být využíváno efektivněji k podpoře strategického sladění a sdružení vnitrostátních a regionálních

¹⁴ V roce 2013 bude 7,41 % rozpočtu EU přiděleno výzkumu a inovacím.

¹⁵ Průběžné hodnocení sedmého rámcového programu je k dispozici na internetové adrese http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=fp7.

¹⁶ Průběžné hodnocení rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace je k dispozici na internetové adrese http://ec.europa.eu/cip/files/docs/interim_evaluation_report_march2010_en.pdf.

finančních prostředků, aby se zamezilo zdvojení úsilí a dosáhlo rozsahu a kritického množství.

- **Zjednodušení účasti** snížením administrativní zátěže, zkrácením doby pro udělení a doby pro vyplacení prostředků a dosažení lepší rovnováhy mezi přístupy založenými na nákladech a na důvěře. Přístup použitý v rámcovém programu pro konkurenceschopnost a inovace by mohl sloužit jako příklad.
- **Rozšíření účasti na programech EU.** Ačkoli se MSP účastní v rámcovém programu pro konkurenceschopnost a inovace významnou měrou, zdůraznilo průběžné hodnocení sedmého rámcového programu potřebu další podpory zapojení průmyslu a malých a středních podniků. Poukázalo rovněž na potřebu podpořit účast výzkumných pracovníků a účastníků z nových členských států. Užší zapojení třetích zemí by nabídlo příležitosti k získání přínosných znalostí vytvořených mimo EU.
- **Zvýšení konkurenceschopnosti a společenský dopad podpory EU.** To by si vyžádalo lepší přejímání a využívání výsledků ze strany podniků, investorů, veřejných orgánů, ostatních výzkumných pracovníků a tvůrců politik. Sem rovněž patří podpora širších inovací (včetně inovací netechnologické a společenské povahy), které nejsou výsledkem výzkumných činností. Je také potřeba lépe informovat širší obecnost o našich cílech a významu našich opatření. Koncoví uživatelé inovací (ať už jsou to občané, podniky nebo veřejná správa) by měli být do našich opatření zapojeni mnohem dříve, aby se urychlilo a rozšířilo využívání výsledků a motivovalo lepší přijetí ze strany veřejnosti v citlivých oblastech, jako je bezpečnost nebo nanotechnologie.

4. NA CESTĚ KE SPOLEČNÉMU STRATEGICKÉMU RÁMCU PRO FINANCOVÁNÍ VÝZKUMU A INOVACÍ V EU

V souladu s prioritami strategie Evropa 2020 a ustanoveními smluv se společný strategický rámec zaměří na řešení společenských problémů a podpoří konkurenceschopnost evropského průmyslu a excelenci vědecké a technologické základny Evropy.

4.1. Spolupráce na dosažení cílů strategie Evropa 2020

Na úrovni EU podporují výzkum a inovace různé programy, které se týkají činností v celém inovačním cyklu, avšak často fungují nezávisle na sobě. Přezkum rozpočtu v tomto ohledu vymezil postup, a to prostřednictvím vypracování **společného strategického rámce**. Ten by se týkal veškerého příslušného financování výzkumu a inovací, které v současné době poskytuje sedmý rámcový program a rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace a inovační iniciativy EU, jako je EIT, na základě soudržných cílů a společných strategických cílů.

Společný strategický rámec nabízí široké možnosti, jak učinit finanční prostředky EU atraktivnější a snadněji přístupné pro účastníky. Umožnil by vytvoření jednotného kontaktního místa se společnými nástroji IT¹⁷ nebo jednoho kontaktního místa pro podávání poradenství a podpory účastníkům. Mimo to by umožnil vypracování jednodušší a

¹⁷ Vycházející z vytváření portálu účastníků sedmého rámcového programu: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/appmanager/participants/portal>.

efektivnější struktury a efektivního souboru nástrojů pro financování, čímž by bezproblémově zahrnul celý inovační řetězec.

Společný strategický rámec rovněž nabízí jasné možnosti zjednodušení administrativy prostřednictvím vypracování standardizovanějšího souboru pravidel týkajících se všech účastníků programů EU pro výzkum a inovace. Tato pravidla by pokud možno měla hledat společné prvky mezi různými druhy činností. Zde by se mělo vycházet z pokroku směrem k zjednodušení¹⁸, avšak zároveň by měla být zvážena další opatření, jako je větší využívání jednorázových částek nebo obecné přijetí vlastních účetních postupů příjemců¹⁹.

Zachování pružnosti bude nezbytné pro rozmanitost financování potřebného pro celý inovační cyklus nebo pro požadavky spojené s konkrétními podmínkami. Pružnost a rychlost dodání mají také zásadní význam pro přilákání zúčastněných stran z řad podniků (zejména MSP). Tím mohou být odůvodněny zvláštní mechanismy a prováděcí pravidla, jako například v případě EIT.

Programy EU fungují v prostředí, ve kterém většinu veřejných financí určených pro výzkum a inovace spravují členské státy. To však stále velmi často řádně nezohledňuje nadnárodní povahu výzkumu a inovací, a tak jsou synergie s programy ostatních členských států nebo EU ponechány z větší části nevyužité.

Zkušenosti se sdružováním zdrojů členských států (pomocí iniciativ podle článku 185, programů ERA-Net a prvních kroků směrem k iniciativám společného plánování) ukázaly možný vliv a efektivnost, které nabízí získání jiných veřejných zdrojů financování. Jejich efektivnost však závisí na pevných závazcích vnitrostátních a regionálních veřejných orgánů, a to i finančních.

Důležitou úlohu musí hrát budoucí politika soudržnosti, která má za úkol vytvářet výzkumné a inovační schopnosti na regionální úrovni prostřednictvím inteligentních strategií specializace, avšak v souvislosti s širšími politickými cíli EU. Sdělení Komise o budoucnosti politiky soudržnosti²⁰ poukazuje na posílené strategické plánování, větší soustředění zdrojů a lepší využití podmíněnosti a pobídek, které by měly větší vliv na priority strategie Evropa 2020, včetně výzkumu a inovací. Společný strategický rámec pro financování výzkumu a inovací v EU by proto měl výrazně doplňovat budoucí společný strategický rámec pro politiku soudržnosti.

Financování rozvoje venkova kromě toho v současnosti poskytuje širokou řadu opatření na podporu inovací v zemědělství. Sdělení „Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky“²¹ vyzdvihuje inovace jako jedno z vedoucích témat rozvoje venkova vedle životního prostředí a změny klimatu.

¹⁸ „Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum“ – KOM(2010) 187 a rozhodnutí Komise K(2011) 174 ze dne 24. ledna 2011.

¹⁹ Komise navrhla přezkum finančního nařízení (KOM(2010) 815), které umožňuje radikálnější zjednodušení příštího finančního rámce, včetně většího využívání jednorázových částek, vracení finančních prostředků založené na účetních postupech příjemce a „ideálního zastřešení“ partnerství veřejného a soukromého sektoru.

²⁰ „Závěry páté zprávy o hospodářské, sociální a územní soudržnosti: budoucnost politiky soudržnosti“ – KOM(2010) 642.

²¹ KOM(2010) 672.

Otázky:

1. Jak by měl společný strategický rámec učinit financování výzkumu a inovací v EU atraktivnější a snadněji přístupné pro účastníky? Co je ještě zapotřebí kromě jednotného kontaktního místa se společnými nástroji IT, jednotného místa pro poskytování podpory, efektivního souboru nástrojů pro financování zahrnujících celý inovační řetězec a dalších kroků směrem ke zjednodušení administrativy?
2. Jak by financování ze strany EU mělo nejlépe pokrýt celý inovační cyklus od výzkumu až po zavedení na trh?
3. Jaké jsou rysy financování z EU, které maximalizují přínos opatření činěných na úrovni EU? Měl by být kladen velký důraz na využití jiných zdrojů financování?
4. Jak by mělo být financování výzkumu a inovací v EU nejlépe využito ke sdružení zdrojů členských států? Jak by měly být podporovány iniciativy společného plánování mezi skupinami členských států?
5. Jaká rovnováha by měla být mezi menšími, cílenými projekty a těmi většími, strategickými?
6. Jak by Komise mohla zajistit rovnováhu mezi jediným souborem pravidel, který umožní radikální zjednodušení, a nezbytností zachovat určitý stupeň pružnosti a rozmanitosti k dosažení cílů různých nástrojů a rovněž reagovat na potřeby různých příjemců, zejména MSP?
7. Jaká by měla být měřítko úspěšnosti financování výzkumu a inovací v EU? Které ukazatele plnění by mohly být použity?
8. Jakým způsobem by se financování výzkumu a inovací v EU mělo vztahovat k regionálnímu a vnitrostátnímu financování? Jak by toto financování mělo doplňovat finance budoucí politiky soudržnosti, určené k pomoci méně rozvinutým regionům v EU, a programů rozvoje venkova?

4.2. Řešení společenských problémů

Evropa 2020 a její stěžejní iniciativy formulovaly ambiciózní politické cíle v oblastech, jako je změna klimatu, bezpečnost zásobování energií, stárnutí obyvatelstva nebo účinné využívání zdrojů. Unie inovací vyzvala k užšímu propojení budoucích programů financování v EU s těmito cíli, a to větším zaměřením na řešení společenských problémů. Je však třeba pečlivě vymezit a zvážit problémy, u kterých mohou zásahy na úrovni EU skutečně pomoci, a vyhnout se přílišně normativním vědeckým a technologickým rozhodnutím.

Stávající programy financování v EU zaměřily podstatné úsilí na řešení společenských problémů, především prostřednictvím tematických technologických podnětů. Vytváření sítí pro spolupráci mezi výzkumníky z celé Evropy je v jádru tohoto přístupu a bude zásadní při udržení struktury evropského výzkumu. Zkušenosti však ukazují omezení tohoto přístupu při dosahování nezbytné pružnosti, kreativity a potřebného interdisciplinárního výzkumu.

Unie inovací zavedla pojem evropských inovačních partnerství s cílem spojit opatření na straně nabídky a poptávky při řešení společenských problémů. Hrají důležitou úlohu při koordinaci úsilí a zaměřování činností v celém inovačním cyklu. Strategický přístup plánu

SET, jeho jasné priority, správně definované struktury řízení a funkce hodnocení pokroku zde může sloužit jako příklad.

Otázky:

9.	Jak by mělo větší zaměření na společenské problémy ovlivnit rovnováhu mezi výzkumem motivovaným zvědavostí a plánovanými činnostmi?
10.	Mělo by být věnováno více prostoru činnostem probíhajícím zdola nahoru?
11.	Jak by mělo financování výzkumu a inovací v EU nejlépe podporovat tvorbu politik a činnosti orientované do budoucnosti?
12.	Jakým způsobem by měla být zlepšena úloha Společného výzkumného střediska Komise při podpoře tvorby politik a řešení společenských problémů?
13.	Jak by mohly činnosti EU v oblasti výzkumu a inovací přilákat větší zájem a zapojení občanů a občanské společnosti?

4.3. Posílení konkurenceschopnosti

Evropa musí vystupňovat úsilí na podporu vlivu financování výzkumu a inovací. V procesu převodu výsledků výzkumu z laboratoří přes fáze vývoje, komercializace a použití zůstávají překážky. Jak bylo uvedeno v Unii inovací, je zde nezbytně nutná role průmyslu, který stanoví priority, a pomoc partnerství veřejného a soukromého sektoru. Sem rovněž patří rozšíření podpory na celý inovační cyklus (včetně potvrzení koncepce, testování, pilotního projektu a demonstrace), včetně otázek, jako jsou poprojektová následná opatření, prenormativní výzkum pro stanovení norem, podpora patentování a netechnologických inovací.

Zajištění silného postavení v klíčových základních technologiích, jako jsou IKT, nanotechnologie, vyspělé materiály, výroba, vesmírná technologie nebo biotechnologie, je velmi důležité pro konkurenceschopnost Evropy a umožňuje vývoj inovativního zboží a služeb nezbytných pro řešení společenských problémů.

Sedmý rámcový program zavedl novátorské přístupy s cílem posílit účast průmyslu. Evropské technologické platformy pomohly vymezit priority důležité pro průmysl. Společné technologické iniciativy vyzvedly průmysl do vedoucího postavení díky zakládání formálních partnerství veřejného a soukromého sektoru. Plán evropské hospodářské obnovy zavedl v klíčových odvětvích více neformální partnerství veřejného a soukromého sektoru. Zkušenosti ukazují, že jejich úspěch závisí na pevných závazcích zapojených zúčastněných stran a na jednoduchém a účinném řízení a prováděcích strukturách.

EIT bude v rámci svého strategického programu inovací i nadále posilovat svůj přístup založený na obchodních zájmech, a to tak, že se zaměří na získávání výsledků a vytváření vlivu, ale také na využití značných finančních prostředků ze soukromého sektoru. V souvislosti s plánem SET byly zahájeny evropské průmyslové iniciativy, které umožní veřejnému a soukromému sektoru společně vytvářet technologické plány. Cílem rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace je posílení konkurenceschopnosti evropského průmyslu se zvláštním zaměřením na MSP. Zohledňuje skutečnost, že inovace kromě výzkumu vyžadují mnoho způsobilosti a činností, které nejsou technologické povahy, jako je design, kreativita, stanovování norem, využívání a nové kombinace stávajících technologií,

nové obchodní modely, zapojení uživatelů nebo využití mnoha rozmanitých možností, které nabízejí společenské inovace.

MSP hrají díky své pružnosti a pohotovosti zásadní roli při vývoji novátorských výrobků a služeb. Špičkové a rychle rostoucí MSP mají možnost přeměnit strukturu evropské ekonomiky tím, že se z nich stanou budoucí nadnárodní společnosti. Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace byl ve svém dosahu MSP úspěšný (100 000 MSP obdrželo záruky půjček, 70 % účastníků projektů tržní replikace ekologických inovací jsou MSP), a ačkoli byla rostoucímu zapojení MSP do sedmého rámcového programu věnována zvláštní pozornost, pro MSP je účast stále problematická. Cílenější přístup k MSP by se mohl poučit ze zkušeností získaných ze současných opatření MSP, mohl by zohlednit potřeby inovací a růstu různých druhů MSP a skutečnost, že potřeby mnoha MSP jsou nejlépe uspokojeny prostřednictvím podpory poskytované na regionální úrovni, včetně fondů politiky soudržnosti.

Otevřené, nekomplikované a rychlé plány provádění by umožnily MSP a ostatním zúčastněným stranám z průmyslu a akademického prostředí zkoumat nové nápady a příležitosti v okamžiku jejich vzniku pružným způsobem, a tím by otevřely nové cesty inovacím. Zde by se mohlo například vycházet z otevřených výzev a zjednodušených postupů podávání žádostí, které se v současné době používají v opatřeních budoucích a vznikajících technologií (FET) v rámci tématu IKT sedmého rámcového programu a rovněž z projektů tržní replikace ekologických inovací rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace.

Práva duševního vlastnictví, která upravují financování výzkumu a inovací v EU, jsou rozhodující pro efektivní využívání a převod technologií a zároveň musí zajistit přístup k vědeckým výsledkům a jejich rychlé rozšiřování. Jsou také důležitá pro mezinárodní spolupráci v oblastech strategického zájmu.

Nízká úroveň soukromého financování výzkumu a inovací je v Evropě velkou překážkou. Finanční nástroj pro sdílení rizik a rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace sedmého rámcového programu ukázaly, jak může rozpočet EU spolu se skupinou Evropské investiční banky v této oblasti úspěšně překonávat mezery na trhu. Na základě této zkušenosti by budoucí programy EU pro výzkum a inovace měly plně využít finančních nástrojů (prostřednictvím mechanismu EU na platformě kapitálu a mechanismu EU na platformě sdílení rizik navrhovaných v přezkumu rozpočtu) na podporu komercializace výsledků výzkumu, růstu inovativních podniků a investic do důležitých infrastruktur.

Měly by se také zvážit nové přístupy, zejména ty, které stimulují stranu poptávky a zaměřují se na včasnější a užší zapojení veřejných a soukromých koncových uživatelů do inovačního procesu²². Unie inovací vyzývá k uvolnění kupní síly veřejného sektoru na podporu inovací prostřednictvím zadávání veřejných zakázek rovněž v předkomerční fázi²³. To by mohlo vycházet z pilotních opatření v rámcovém programu pro konkurenceschopnost a inovace a v

²² Viz politická doporučení nedávno zveřejněná Výborem pro Evropský výzkumný prostor, http://ec.europa.eu/research/erab/pdf/erab-2nd-final-report_en.pdf.

²³ Komise dne 27. ledna 2011 přijala zelenou knihu o modernizaci politiky EU v oblasti zadávání veřejných zakázek „Směrem k efektivnějšímu evropskému trhu veřejných zakázek“ (KOM(2011) 15), která se zabývá tím, zda by měla být pravidla pro zadávání veřejných zakázek pozměněna, aby umožnila ostatní politické cíle, jako je podpora inovací.

sedmém rámcovém programu. Spojené státy americké mají v této oblasti dlouhou tradici²⁴, zatímco v EU je tato příležitost z větší části nevyužita.

Ceny na podporu inovací podobně pobízejí výzkumníky k dosahování vyšších cílů vyhlídkou na získání finanční odměny. V minulosti se osvědčily jako nástroj tvůrců politik, avšak v rámci programů EU téměř nejsou využívány.

Otázky:

14. Jak by mělo financování v EU nejlépe zohlednit širokou povahu inovací, včetně inovací netechnologické povahy, ekologických inovací a společenských inovací?
15. Jak by měla být posílena účast průmyslu na programech EU pro výzkum a inovace? Jak by měly být podporovány společné technologické iniciativy (jako např. iniciativy zahájené v současném rámcovém programu) nebo jiné formy „partnerství veřejného a soukromého sektoru“? Jaká by měla být role evropských technologických platforem?
16. Jaké druhy malých a středních podniků (MSP) by měly být podporovány na úrovni EU a jakým způsobem; jak by tato podpora měla doplňovat režimy na vnitrostátní a regionální úrovni? Jaký druh opatření by měl být přijat, aby byla rozhodujícím způsobem usnadněna účast MSP na programech EU pro výzkum a inovace?
17. Jak by měly být navrženy otevřené, nekomplikované a rychlé plány provádění (např. na základě stávajících opatření FET a projektů tržní replikace ekologických inovací rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace), aby umožnily pružné zkoumání a komercializaci novátorských nápadů, pocházejících zejména od MSP?
18. Jak by mohlo být rozšířeno používání finančních nástrojů na úrovni EU (založených na kapitálu a dluhu)?
19. Měly by být zavedeny nové přístupy k podpoře výzkumu a inovací, zejména prostřednictvím zadávání veřejných zakázek, včetně zadávání veřejných zakázek v předkomerční fázi, a/nebo cen na podporu výzkumu a inovací?
20. Jak by měla pravidla v oblasti práv duševního vlastnictví, která řídí financování v EU, dosáhnout správné rovnováhy mezi konkurenceschopností a potřebou přístupu k vědeckým výsledkům a jejich rozšiřování?

4.4. Posílení vědecké základny Evropy a Evropského výzkumného prostoru

Evropská vědecká základna je jednou z nejproduktivnějších na světě, přesto však nedisponuje dostatečným množstvím oblastí na špičkové světové úrovni, které by vytvářely průlomové výsledky výzkumu schopné urychlovat strukturální změny.

²⁴ Viz např. iniciativa pro inovace a výzkum malých podniků (<http://www.sbir.gov>).

Hlavní odpovědnost za vytváření konkurenceschopné veřejné vědecké základny spočívá na členských státech. Stejně jako v minulosti může mít podpora EU jednoznačně přidanou hodnotu, a to prostřednictvím různých iniciativ přispívajících k vytváření Evropského výzkumného prostoru (EVP). Je nezbytné zvážit, jak mohou být využity finančních prostředky, které poskytuje společný strategický rámec, k urychlení pokroku ke skutečně jednotnému EVP.

Zřízení EVP bylo velkým krokem ve zvyšování úrovně excelence evropské vědecké základny²⁵. Posílení jeho role by se mohlo týkat jak pozice, kterou zastává, tak nástrojů, kterých využívá. Je nezbytné poučit se ze zkušeností regionů a zemí, kterým se podařilo vybudovat veřejné výzkumné instituce na špičkové světové úrovni, a to zaměřením finančních prostředků a kombinací projektových grantů a institucionálních režimů podpory.

Z dlouhodobého hlediska se špičková světová úroveň může rozvíjet pouze v systému, ve kterém jsou všem výzkumným pracovníkům v celé EU poskytnuty prostředky k rozvoji této excelence a k soutěžení o nejvyšší místa. To vyžaduje, aby členské státy usilovaly o ambiciózní programy modernizace svých veřejných vědeckých základů a udržely veřejné financování. Finanční prostředky EU by rovněž prostřednictvím fondů politiky soudržnosti měly napomoci ve vytváření excelence, kdekoli a jakkoli to bude vhodné.

Velkým úspěchem ve školení a přenosu znalostí jsou akce Marie Curie, které podpořily přeshraniční mobilitu a výzkumnou spolupráci mnoha tisíců výzkumníků. Akce Marie Curie také hrály důležitou roli v tom, že vybavily příští generaci výzkumníků inovačními dovednostmi, zejména díky výměnám mezi průmyslem a akademickým prostředím.

Akce programu pro výzkumné infrastruktury a pokračování v práci Evropského strategického fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI) daly silný podnět plánování, přípravě a výstavbě rozsáhlých výzkumných infrastruktur a zajištění přístupu ke stávajícím infrastrukturám. V této souvislosti je důležité další zavádění elektronických infrastruktur (*e-Infrastructures*), které umožní dálkový a virtuální přístup k výzkumným zařízením a k vědeckým informacím.

Přístup k mezinárodní spolupráci se od zahájení sedmého rámcového programu podstatným způsobem rozvinul. Programy financování v EU patří k nejotevřenějším na světě, avšak tato otevřenost by měla být opětována. To se týká nejen přístupu k financování, ale také přístupu na trhy a ochrany práva duševního vlastnictví. Práce Strategického fóra pro mezinárodní spolupráci (SFIC) posílila strategický přístup k mezinárodní spolupráci a komplementaritu mezi činnostmi členských států a Unie. U budoucích programů je nutné zvážit diferencovanější přístup podle zvláštností různých typů třetích zemí a rovněž nalezení správné rovnováhy mezi cíli posílení konkurenceschopnosti Evropy a řešením globálních problémů.

Finanční opatření na podporu EVP byly během posledních let doplněny o řadu nefinančních politických iniciativ, jako je pět iniciativ EVP zahájených na základě zelené knihy EVP²⁶ nebo opatření s cílem podnítit větší zapojení žen do vědy. Ambicí Unie inovací bylo zavést nezbytná opatření k dosažení EVP do roku 2014, včetně právních předpisů. Je nutné pečlivě zvážit, jakým způsobem mohou finanční opatření v tomto ohledu pomoci a jak je lze více zefektivnit. To vyžaduje lepší provázanost, komplementarity a synergie mezi finančními a nefinančními opatřeními.

²⁵ Doplnuje ostatní režimy zaměřené na zvyšování úrovně vědecké excelence, jako je stěžejní iniciativa FET: <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/programme/fet/flagship/>.

²⁶ „Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy“ – KOM(2007) 161.

Otázky:

21. Jak by měla být posílena role Evropské rady pro výzkum v podpoře špičkové světové úrovně?
22. Jak by podpora z EU měla pomoci členským státům při vytváření excelence?
23. Jak by měla být posílena role akcí Marie Curie v podpoře mobility výzkumníků a v rozvoji atraktivních kariér?
24. Jaká opatření by měla být přijata na úrovni EU s cílem dále posílit roli žen ve vědě a v inovacích?
25. Jak by měly být výzkumné infrastruktury (včetně elektronických infrastruktur v celé EU) podpořeny na úrovni EU?
26. Jak by měla být podpořena mezinárodní spolupráce se zeměmi mimo EU, např. pokud jde o prioritní oblasti strategického zájmu, nástroje, vzájemnost (týkající se rovněž práv duševního vlastnictví) nebo spolupráci s členskými státy?
27. Které zásadní problémy a překážky týkající se EVP by se mělo financování z EU snažit překonat a které by měly být řešeny jinými (např. legislativními) opatřeními?

5. VEŘEJNÁ DISKUSE A DALŠÍ KROKY

Komise je přesvědčena, že výše uvedené problémy a otázky jsou klíčovými prvky, které je třeba zvážit při další přípravě společného strategického rámce pro financování výzkumu a inovací v EU a souvisejících nástrojů.

Členské státy, Parlament a ostatní země se vyzývají k podpoře diskuse se zúčastněnými stranami. Na podporu diskuse o těchto otázkách bude využita řada společenských médií, včetně internetové stránky k veřejným konzultacím (<http://ec.europa.eu/research/innovation-union>).

Komise žádá organizace, které chtějí předložit připomínky v souvislosti s veřejnými konzultacemi, aby Komisi a veřejnosti poskytly informace o tom, koho a co zastupují. Pokud se organizace rozhodne tyto informace neposkytnout, Komise její příspěvek zařadí mezi příspěvky jednotlivců (konzultační standardy, viz KOM(2002) 704 a sdělení o opatřeních vyvozených z Evropské iniciativy pro transparentnost, viz KOM(2007) 127 ze dne 21. března 2007).

Konzultace budou ukončeny dne **20. května 2011**. Široká diskuse o této zelené knize bude doplněna cílenými konzultacemi např. o rámci pro EVP a o strategickém programu inovací EIT. Bude rovněž vycházet z výsledků veřejné konzultace o budoucnosti rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace²⁷.

Dne 10. června 2011 bude zorganizována akce k ukončení veřejné konzultace a k projednání výsledků se zúčastněnými stranami. Komise má v plánu předložit formální legislativní návrhy společného strategického rámce pro financování výzkumu a inovací v EU do konce roku

²⁷ Informace jsou k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/cip/public_consultation/index_en.htm.

2011. Tyto návrhy budou doprovázeny předběžnými posouzeními dopadů, které poskytnou nezbytnou základnu poznatků pro navrhované možnosti.

Komise věří, že výzkum a inovace jsou nanejvýše důležité pro budoucí život lidí, a proto vyžadují lepší veřejné porozumění a diskusi. Proto bude usilovat o širokou komunikační strategii, která doplní tuto veřejnou konzultaci a následnou interinstitucionální diskusi a v konečném důsledku i provádění příštích programů financování v EU.

To by mělo za použití audiovizuálních a tištěných médií, organizování veřejných akcí a plného využití možností, které nabízejí nová společenská média, široké veřejnosti ukázat, jak důležité je financování ze strany EU.